

van het particuliere huis optreden, ter zijde gesteld worden en het vraagstuk onbevangen onder de oogen wordt gezien, niet trachtende bestaande vormen te interpreteren, doch een vormgeving zoekende, gebaseerd op het wezenlijke der opgave. Maar dan zal ook blijken, dat zich mogelijkheden van bouwkunstigen aard voordoen, zooals sinds de oudste tijden niet meer voorkwamen. Worden de normaaltypen esthetisch verzorgd, dan is daarmee een stijlvolle straatplastiek te scheppen van groote monumentaliteit en dan zal niet alleen het huis op zichzelf, maar ook de stad als geheel in de toekomst weer genietbaar zijn. Want dan zullen de standaardtypen de maatverhoudingen en het rythme kunnen brengen, die thans het stadsbeeld mist. De kunstenaar-architect heeft er voor te waken, geen slaaf van deze maatverhoudingen en typen te worden.

En hoe ver men dan de normalisatie door zou willen zetten, hetzij louter door vaststelling van normaaltypen (als handels-standaardtypen) voor deuren, ramen enz., hetzij in uiterste consequentie door vaststelling van geheele huistypen, het zal steeds mogelijk blijken door groepeerings van massa's, deuren, ramen, enz., of van geheele huizen, tegenstellingen van verhoudingen te scheppen, die tot schoonheid zullen leiden, om verder niet te spreken van de vele wijzen, waarop (speciaal in gevallen, waarin economisch eenige speling toelaatbaar is) met behoud van massawerkingen verlevendigen door baksteen of ander materiaal (uniform alweer en afwisselend gebruikt in 2,3 modellen) zijn aan te brengen. Het is een consequentie van de moderne productiewijze, die door den eigenbouwer in slechten vorm reeds aanvaard is en die zich daar zelfs tot luxe-producten, als trappalen en glas-in-loodramen enz. uitstrekt. Ook de architect, die woningblokken te bouwen had, paste als economisch redmiddel bestaande handelsnormaaltypen toe voor schoorsteenmantels en bekledingsstoffen, parketvloeren en wandtegels, sanitaire artikelen, enz.

Ligt de aanvaarding van het massa-product dus economisch geheel in den lijn van den tijd, in bouwkunstig opzicht verschijnt de normalisatie op het psychologisch moment. De anarchie in het bouwbedrijf in on-esthetischen, zoowel als in hyper-esthetischen zin zal haar beteugeling vinden in de toepassing op zuiveren grondslag van de massa-productie, d.w.z. in de esthetische uitbeelding van het massa-product. De architect treedt dan op als régisseur, die de massa-producten tot een bouwkunstig geheel encenseert: verhoudingskunst. Waarbij hij, die daaraan behoefte heeft, zijn lust tot esthetische excessen aan het particuliere huis zal kunnen botvieren.

R'dam, Febr.—Mrt. '18.

AESTHETISCHE BESCHOUWINGEN. IV. BIJ DE BIJLAGE.

DOOR V. HUSZAR.

Twee monumentale schilderwerken, het eene op een muur in een gebouw, het andere op een los doek. Wat is monumentaal schilderen? Het begrip monumentaal sluit in, dat 't werk in een gebouw zou kunnen geplaatst worden, op een muurvlak en ofschoon zelfstandig zijnde een eenheid met dat gebouw te vormen heeft, terwijl men zich het gebouw denken moet, ontstaan volgens algemeene wetten en niet door ingevingen van individueelen